

UMEÅ UNIVERSITET

Forskareetik vid publicering

Vid institutionens planeringsdagar i Sollefteå, 180823-180824, diskuterades redlighet i forskning och forskareetik utifrån de så kallade Vancouver-reglerna (Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals). Efter att ha diskuterats vidare i institutionens forskningsutskott, forskarutbildningsutskott och handledarkollegium beslutades att en förenklad överenskommelse skulle tas fram med syfte att vägleda institutionens doktorander och forskare i frågor som rör författarskap, val av tidskrifter, oredlighet, dubbel-publicering eller plagiering av egna arbeten. Nedan följer ett antal sådana vägledande rekommendationer. För den som vill läsa vidare rekommenderas <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf> och <https://publicationethics.org/case/salami-publication>

Författarskap

Författarskap förlämnar erkännande för utfört arbete och har som sådant viktiga akademiska, sociala och ekonomiska implikationer. Författarskap innebär också ansvar och ansvarsskyldighet för publicerade verk. Rekommendationen angående författarskap syftar till att säkerställa att de som lämnat betydande, intellektuella bidrag till ett vetenskapligt arbete får erkännande som författare men också att de som namnges som författare förstår sin roll i ansvarstagande och ansvarsskyldighet för det som publiceras. Eftersom termen författarskap inte definierar vilken typ av bidrag eller kvantitet som krävs för att hävda författarskap kräver numera vissa tidskrifter och forskningsfinansierare information om vilka personer som bidragit i det genomförda arbetet och på vilket sätt de har bidragit (gäller även vanligen vid ansökningar till anställningar och meriteringsnivåer). ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) har därför definierat följande kriterier (som ingår i den så kallade Vancouver-överenskommelsen):

1. Författarskap ska baseras på betydande bidrag till arbetets idé eller design; eller till insamling, analys eller tolkning av data;
2. Författarskap innebär att ta fram utkast till eller kritiskt revidera ett arbete med viktigt intellektuellt innehåll;
3. Författarskap innebär ett godkännande av arbetets slutgiltiga version;
4. Författarskap innebär att ta ansvar för arbetets samtliga aspekter för att säkerställa att frågor som rör arbetets riktighet och integritet har adresserats.

Alla som uppges vara författare ska möta alla dessa fyra kriterier och alla som möter alla fyra kriterier ska erkännas som författare. Kriterierna är konstruerade för att reservera författarskapsstatus för dem som förtjänar sådant erkännande och kan ta ansvar för sitt arbete. De är inte tänkta att exkludera kollegor som möter vissa kriterier men inte andra. Det är därför viktigt att alla medarbetare som möter det första kriteriet också ges möjlighet att delta i det arbete som definieras i de följande tre kriterierna. Detta ansvar faller på alla medarbetare som deltar i det arbete som beskrivs i det första kriteriet. I publikationsprocessen är det sedan den så kallade 'corresponding author' som har ansvar för att ange information om författarskap korrekt. Det rekommenderas dock att övriga författare inkluderas i korrespondensen med utgivaren i så stor utsträckning som möjligt för att undvika missförstånd och att missvisande uppgifter lämnas. För samma syfte rekommenderas också att frågor om författarskap och författarordning diskuteras under den fas som beskrivs i det första kriteriet.

UMEÅ UNIVERSITET

Medarbetare som inte möter samtliga ovanstående kriterier ska följaktligen inte anges som författare. Exempel på bidrag till ett arbete som betraktas som betydelsefullt men som ändå inte kvalificerar för författarskap är:

- att ha tilldelats de resurser som ligger till grund för studien som rapporteras;
- generell handledning (sådant arbete – exempelvis feedback – som vanligen ingår i handledares ordinarie arbetsuppgifter eller forskargrupperns kollegiala granskningar);
- generellt administrativt stöd (sådant arbete som vanligen ingår i administratörers ordinarie arbetsuppgifter);
- skrivstöd;
- redaktionellt arbete;
- språkgranskning;
- korrekturläsning.

Ovanstående listade bidrag kan istället specificeras under så kallade 'Acknowledgements'. I sådana fall ska de medarbetare som avses dock tillfrågas först.

God publiceringssed

Antalet tidskrifter och andra publikationskanaler som beskrivs som 'predatory' eller 'pseudo-journals' ökar. De utger sig för att vara legitima kanaler genom att marknadsföra snabba och smidiga peer-review processer, antar namn som liknar mer framträdande kanaler på området och uppger framträdande redaktionsmedlemmar utan dessas tillåtelse. Dessa kanalers främsta och kanske enda syfte är att tjäna pengar genom att kräva in publiceringsavgifter¹. I god publiceringssed ingår att undvika den typen av kanaler i publicering av egna arbeten men också vid citering av andras arbeten. Författare har alltså ansvar för att bedöma integriteten i de publiceringskanaler man har för avsikt att publicera i. I detta ingår ansvar för att undersöka publiceringskanalens historia, arbetsmetoder och rykte. Det finns i dagsläget många listor på dylika kanaler tillgängliga på internet att konsultera. En sådan är den så kallade Norska listan som genomför granskningar av peer review-förfarandet för de flesta av de vetenskapliga tidskrifter som är aktuella för institutionens medarbetare. Det rekommenderas även att ta hjälp av handledare, kollegor och andra med lång erfarenhet av vetenskaplig publicering. Universitetsbiblioteket har också personal som är kunnig inom detta område och är forskaren osäker går det bra att kontakta dem för stöd med bedömningar av tidskrifters seriositet.

Redlighet gäller givetvis även för det egna arbetet. Några exempel på oredlighet är fabricering av data, falsifiering av data inklusive manipulering av bilder, och plagiering som knappast kräver närmare specificering. Andra exempel angränsar till det sistnämnda och förtjänar på grund av sin mer glidande karaktär några förtydliganden.

1. Att anmäla samma manuskript, på samma språk eller översatt, till flera publikationskanaler samtidigt är högst olämpligt. Förutom det merarbete det skapar för redaktörer och granskare kan det uppstå allvarliga konflikter rörande upphovsrätt med långtgående ekonomiska konsekvenser som följd.
2. Att publicera arbeten som innehåller redan publicerat innehåll utan att hänvisa till dessa arbeten på tillbörligt sätt är missledande. Läsaren måste kunna lita på att det arbete som presenteras är så kallad 'original research'. Även detta har att göra med upphovsrättsliga aspekter, etiska principer och kostnadseffektivitet.

¹ Observera att det dock även finns seriösa tidskrifter som tar ut avgifter för viss typ av publicering (t.ex. Open access).

UMEÅ UNIVERSITET

3. Det innebär dock inte att mer fullständiga rapporter kan följa på delrapporter av en studie. Inte heller att en posterpresentation, muntlig konferenspresentation eller publicering i så kallade Book of Abstracts förhindrar en mer fullödig publicering i en vetenskaplig tidskrift.
4. Mer explicit så kallad dubbelpublicering kan i vissa fall accepteras (för att öka spridning genom exempelvis översättningar):
 - a. Om författaren fått tillbörliga tillstånd av båda publiceringskanalernas redaktörer
 - b. Om den andra publiceringen är avsedd för en annan läsekrets (till exempel en förkortad och/eller förenklad version till yrkesverksamma)
 - c. Om den andra publiceringen troget reflekterar innehållet och tolkningarna i den första
 - d. Om den andra publiceringen informerar läsarna att arbetet har publicerats tidigare

Observera också att redan publicerade alster (t.ex. i DIVA) på kandidat-, magister- eller mastersnivå, inte kan användas för publicering i vetenskapliga tidskrifter.

”Salami-publicering”

Committee on Publication Ethics (COPE), har förtydligat några av redlighetsaspekterna beskrivna ovan samlade under begreppet “salami-publicering”. Begreppet sätter ord på det fenomen som i stort går ut på att forskare delar upp och fragmentiserar sitt forskningsmaterial i små delar för att kunna publicera så många artiklar som möjligt på samma material och med samma syfte (se: <https://publicationethics.org/case/salami-publication>). För att undvika de etiska problem som ett sådant förfaringsätt för med sig rekommenderas institutionens forskare följa några av COPEs rekommendationer:

- Salami-publicering är papper som behandlar samma population, frågeställningar och metoder.
- En skillnad måste göras mellan salami-publicering och överflödig publicering: i fall där det finns två tredjedelars överlappning, är det överflödig publicering.
- Om det är relaterade forskningsfrågor eller mycket nära besläktade, bör de publiceras i ett enda papper.
- Att dela upp papper genom att ha allt lika, förutom att presentera olika delar av resultaten, följer inte god vetenskaplig sed.
- Om texterna behandlar helt separata frågeställningar (eller utgår från separata hypoteser) är det dock acceptabelt att de ställs i två separata papper.